

musical art is considered both from an artistic and performing and from a pedagogical position, acting as the leading means of theatrical pedagogy. The use of theatrical pedagogy tools at the stage of professional development of the future teacher of musical art makes the development of the stated topic relevant, since for the solution it is necessary to develop effective forms and methods of teaching aimed at the formation of technical-operational, artistic-performing and personal-active qualities.

Keywords: theater pedagogy, artistry, character consciousness, musical intonation, teacher of musical art.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-151.2021.17>

УДК 378.091.32.785.071.2

Савченко-Шлапак Ю. О.

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО КЕРІВНИКА ВОКАЛЬНОГО АНСАМБЛЮ В УМОВАХ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У сучасній вітчизняній музичній культурі залишається актуальною традиція вокального ансамблевого виконавства, яка особливо підтримується останніми роками засобами масової інформації і позитивно впливає на музичне виховання молоді. Заняття студентів у вокальному ансамблі сприяють розширенню музичної культури молодих людей, розвитку їхніх музичних здібностей (мелодійного, ритмічного, тембрового, гармонійного слуху; вокального голосу; музичності в цілому), а також виховують сценічну культуру, художній смак, творчу ініціативу і самостійність.

У статті визначаються критерії якості підготовки майбутнього фахівця для ефективної реалізації його практичної діяльності як керівника дитячо-юнацького вокального колективу. Зростає потреба в розробці нових концептуальних підходів до професійно-педагогічного трактування майбутнього керівника вокального ансамблю як творчої особистості, які є визначальними в розвитку характеру навчання.

Метою статті є теоретичне обґрунтування проблеми професійного становлення та критеріїв підготовки майбутнього керівника вокального ансамблю в умовах музично-педагогічної освіти. Встановлено, що організація та функціонування вокального ансамблю буде ефективними, якщо: буде розкрита специфіка та основні етапи організації вокального ансамблю; у процесі розвитку виконавської майстерності учасників будуть виявлені та реалізовані можливості організації вокального ансамблю; індивідуальні та колективні форми організації занять вокального ансамблю будуть спрямовані на розвиток виконавської майстерності кожного учасника та всього колективу в цілому; організація репетиційної роботи та звітні виступи сприятимуть досягненню наміченої мети у розвитку виконавської майстерності учасників вокального ансамблю; реалізація індивідуального підходу до виховання музичних потреб та здібностей сприятиме ефективному розвитку виконавської майстерності студентів.

Ключові слова: музично-освітнє середовище, вокально-хорова підготовка, колективне виконавство, творча співпраця, інтеграція професійних знань.

У сучасній вітчизняній музичній культурі залишається актуальною традиція вокального ансамблевого виконавства, яка особливо підтримується

в останні роки засобами масової інформації (ЗМІ) і позитивно впливає на музичне виховання молоді. Зростаюча популярність у молодіжному студентському середовищі ансамблевого співу як різновиду музичного мистецтва обумовлюється низкою об'єктивних чинників, серед яких: наявність вокального співочого інструменту у кожного виконавця; відсутність в учасника вокального ансамблю обмежень у віці та спеціальній музичній освіті; прагнення молодих людей до досягнень і їх публічної демонстрації, зокрема у сфері музичного мистецтва; доступність занять з вокалу й ансамблевого співу у сфері музично-педагогічної освіти; розвиток вокальної ансамблевої творчості в підготовці майбутнього керівника дитячого та юнацького вокального колективу.

Організаційна і змістовна робота з вокальним колективом в умовах музично-освітнього середовища будується на основі досягнень таких наук, як музичний менеджмент, музикознавство, естетика, психологія, педагогіка, методика музичного виховання і вокального навчання.

Вокальні ансамблі, як мала форма спільного музикування, займають вагомe місце в широкій концертній практиці. При цьому вони можуть бути різними за рівнем підготовки виконавців і за стилем виконання. Заняття студентів у вокальному ансамблі сприяють розширенню музичної культури молодих людей, розвитку їх музичних здібностей (мелодійного, ритмічного, тембрового, гармонійного слуху; вокального голосу; музичності в цілому), а також виховують сценічну культуру, художній смак, творчу ініціативу і самостійність. Також участь студентів у вокальному ансамблі впливає на розвиток їх виконавських навичок, що позитивно позначається на самооцінці особистості і її творчому розвитку в цілому. В процесі ансамблевого співу навіть при наявних вельми скромних вокальних даних у кожного учасника ансамблю з'являється можливість самовираження, публічної демонстрації власних досягнень. Це, в свою чергу, обумовлює прагнення студентської аудиторії до освоєння вокального ансамблевого виконавства.

Розвиток виконавських навичок студентів (звукоутворення, дихання, дикції, ансамблю тощо), як і успішність творчої діяльності вокального ансамблю в цілому, багато в чому залежить від професійної організації його роботи, що дає змогу: 1) грамотно вибудувати репетиційну і концертну діяльність вокального колективу для досягнення високих виконавських результатів; 2) мотивувати прагнення студентів до систематичних занять з вокалу для вдосконалення їх виконавських навичок; 3) оптимально організувати роботу кожного учасника з урахуванням його здібностей і потреб; 4) побудувати творчу взаємодію учасників вокального ансамблю; 5) навчити студента розуміти і доносити зміст музичного твору слухачам за допомогою різних виконавських способів передачі художнього образу [12].

Аналіз досліджень і публікацій вітчизняних і зарубіжних вчених свідчить про розробки багатьох проблем вокально-ансамблевої підготовки майбутніх фахівців, а саме: теоретичні положення про формування співацьких навичок (Готсдінер, 1993; Павленко, 2013); роботи з методики викладання

ансамблевого і хорового співу (Біла, 2014; Ван Чжун, 2015; Ху Манли, 2016 року; Чжан Лу, 2016 року; Якимчук, 2003); дослідження з питань менеджменту в музичній культурі та освіті (Лібкінд, 2003; Тульчинський, 2009). Однак, проблема організації та функціонування вокального ансамблю як засобу розвитку виконавських навичок майбутніх фахівців не була предметом дослідження в музично-педагогічній освіті.

Мета статті – теоретично обґрунтувати проблему професійного становлення і критерії підготовки майбутнього керівника вокального ансамблю в умовах музично-педагогічної освіти.

Необхідність вдосконалення освітньої практики в сучасних умовах актуалізує потребу творчої особистості педагога-музиканта, здатної до продуктивного спілкування з підростаючим поколінням. В умовах глобалізації перед професійною освітою загалом стоїть завдання підвищення її якості, що припускає результатом високий професійний рівень компетентності випускників педагогічних закладів вищої освіти (ЗВО). Найбільш ефективно залучення майбутніх педагогів до музики виникає в умовах колективних виконавських занять вокального ансамблю – найбільш доступної, активної і професійної форми діяльності. Спів у вокальному ансамблі як форма музичної освіти, є предметом мистецтва, яка вимагає творчої обстановки і своєрідної хорової організації. У зв'язку з цим, освітній процес професійного становлення в підготовці майбутнього керівника вокального ансамблю має базуватися на принципах активної виконавської вокальної та хормейстерської підготовки в процесі формування навичок професійної виконавської і практичної творчої роботи з колективом. З огляду на це, зростає потреба в розробці нових концептуальних підходів до професійно-педагогічного трактування майбутнього керівника вокального ансамблю як творчої особистості, які є визначальними в розвитку характеру навчання [1; 4; 8].

Готовність до творчого процесу служить критерієм повноцінної підготовки майбутнього фахівця, яке формується у студентів під час навчання на заняттях дисциплін вокально-хорового циклу. Процес формування професійного становлення в умовах музично-освітнього середовища виділяється в окреме, досить складне завдання, в контексті вирішення якого проглядається найважливіший компонент – технологічний, спрямований на пошук засобів, методів і умов формування окремого навчально-творчого середовища в умовах вокально-хорової підготовки студентів в педагогічному ЗВО.

Багатоаспектність такого складного явища, як професійне музично-освітнє середовище обумовлює множинність і різноспрямованість пов'язаних з формуванням даної якості проблем, які досліджуються вченими в різних контекстах. Незважаючи на наявність великої кількості робіт, безпосередньо або побічно присвячених цій тематиці, до сьогодні залишається недослідженим безліч її аспектів. Зокрема відсутні дієві організаційні механізми процесу формування професійного становлення студентів з метою озброєння їх засобами інноваційного підходу до професії. З технологічного погляду, компонентами такої організації є: а) комплекс спеціальних і

загальних педагогічних знань; б) музично-слухові уявлення і виконавські навички, вдосконалення яких формує професійний творчий розвиток і розвиток певних комунікативних здібностей, необхідних для вокально-хорової підготовки студентів [6; 9].

Активізація і розвиток цих якостей можливі тільки за умови врахування низки педагогічних умов і засобів, які сприяють вирішенню цього завдання. До важливих з них належать такі: використання комплексного професійно-творчого підходу у виробленні психологічних якостей і внутрішньої організації особистості студентів; формування у студентів індивідуального творчого стилю спілкування як основної умови навчально-хорової практики; розвиток у студентів навичок усвідомленої технології репетиційного процесу з метою вироблення самостійності творчого мислення.

Підготовка майбутнього керівника вокального ансамблю є складним процесом, що містить комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених складових. Структуру навчання можна поділити на: психолого-педагогічну, музично-педагогічну та музично-виконавську підготовку. З усіх зазначених складових при навчанні більш трудомісткою є музично-виконавська підготовка, що пов'язана з виконавським мистецтвом.

У роботі педагога-хормейстера виконавська діяльність займає важливе місце і, звідси стає зрозумілим, наскільки значимі в процесі навчання і формування професійного творчого середовища виконавська хорова практика студентів, під час якої вони набувають вміння і навички репетиційної роботи і творчому спілкуванню в колективі.

Фахівець, який не володіє певним комплексом спеціальних педагогічних і музично-виконавських знань, умінь і навичок, які поетапно формуються в процесі навчання на практичних хорових заняттях, не в змозі вирішити безліч творчих завдань. У зв'язку з цим, для досягнення сформульованих цілей необхідно виконати такі основні умови: з огляду на специфіку практичних вокально-хорових занять при виявленні рівня комунікативних здібностей, простежити динаміку розвитку готовності до роботи з колективом співаків і, таким чином, визначити прояв творчої самостійності студентів; визначити професійно-педагогічні умови формування творчого спілкування.

Для багатьох студентів хорові заняття стають тією точкою відліку, де починають проявлятися, розкриватися і формуватися нові професійно-творчі якості його особистості. У процесі навчання, на заняттях вокального ансамблю зачіпається багато педагогічних проблем, які необхідні для всебічного та гармонійного розвитку людини. Це розширення музичного світогляду, формування музичного художнього смаку, виховання зацікавленого підготовленого слухача, збагачення і розвиток емоційної сфери, розвиток музичних здібностей. Освітня функція музично-творчого середовища в даному випадку сприяє виявленню у студентів позитивної мотивації до майбутньої професійної діяльності.

Необхідність професійної мотивації студентів бачиться в здатності вийти на більш високий рівень оволодіння професією і вміння реалізувати творчий

розвиток в професійному контексті. Вокально-хорове виконавство для більшості студентів стає найдоступнішим видом діяльності, а часом єдино можливим, що дозволяє майбутньому фахівцю сформуванню виконавських вмінь і навички, навички репетиційної роботи, набути досвіду творчого спілкування, а значить пізнати закономірності музичного мистецтва.

У колективі вокального ансамблю можуть органічно поєднуватися як фронтальний творчий вплив керівника на колектив, так і індивідуальний підхід, вплив на кожного учасника ансамблю. В умовах колективного виконання у студентів розвивається “відчуття ліктя”, спільна відповідальність за справу, оскільки від вкладу кожного залежить загальний успіх. Творча мобільність у студентів надзвичайно висока, що передбачає спілкування у творчій і професійній обстановці, яка, з одного боку, забезпечує успішні заняття навчального колективу, а з другого – сприяє становленню виконавського професіоналізму [5].

Дослідження показали, що серед необхідних умов професійного становлення студентів на першому місці стоїть розуміння комунікативних процесів, що мають важливе значення в музичній педагогіці. Дійсно, атмосфера концертного виконання створюється поступово, на репетиції. Репетиційний процес готує інтерпретаційні моменти, які розкриваються в повну силу при концертному виконанні музичного твору. Репетиційне “режисерське”, становлення музичного твору – довгий процес, наповнений пошуками в рівноваженості різних компонентів, що становлять єдине інтерпретаційні ціле. Розкриття музичного звучання образу в умовах колективної творчості – сутність процесу хормейстерського виконавства, найважче його завдання. Керівнику вокального колективу доводиться враховувати неймовірну кількість супутніх музичному виконавству моментів психолого-педагогічного та творчо-інтерпретаційного порядку, з чого, власне, і складаються комунікативні умови колективного виконавства [7; 11].

Формування комунікативних і організаторських якостей особистості студентів за умови творчого середовища як виключно важливого фактору підвищення професійного рівня підготовки фахівців, є одним з провідних в педагогіці вищої школи. Створення комплексу педагогічних засобів ефективного управління цим процесом спрямовано на те, щоб в центрі уваги студентів був стимул до пізнавальної творчої діяльності. Однак в реальному освітньому процесі поки далеко не завжди здійснюється такий підхід. Одна з причин – недостатня розробленість практичних аспектів реалізації особистісного підходу до студентів при формуванні комунікативних якостей. Під час вивчення цієї проблеми виникли завдання в поясненні цінності тих чи інших якостей і умінь при формуванні творчої та емоційної активності в процесі вокально-хорової підготовки студентів. Практика показала, що студенти мають різний ступінь здатності до міжособистісного спілкування. Ці здібності можуть розвиватися і вдосконалюватися в процесі навчання під впливом правильного напрямку навчально-освітнього середовища.

У навчальному, як і в професійному вокальному колективі цінуються,

насамперед, професійна майстерність, здатність до спілкування, творча індивідуальність. Перевага практичного творчого середовища колективних занять спирається на систематичність, різноманіття вокально-хорових форм і методів роботи, що дозволяє розвивати у студентів творчу самостійність, формувати професійне спілкування і активізувати роботу колективу в цілому. Стратегія педагогічного впливу керівника на особистість студента має також будуватися з метою розкриття і посилення його організаторських, комунікативних та індивідуальних творчих здібностей, необхідних в роботі з колективом. У цьому полягає індивідуально-спрямований підхід до особистості у практичній роботі вокального ансамблю.

Доведено, що творчий характер взаємодії колективних занять створює сприятливі умови для творчої співпраці, яка, в свою чергу, є основою для організації творчого професійного процесу навчання. Фактором, що визначає успішність процесу формування професійного становлення майбутнього фахівця є спільна продуктивна діяльність викладача зі студентами і студентів між собою [2, с. 13; 3]. Досвід хормейстерської педагогічної та виконавської діяльності дає змогу стверджувати, що професійне становлення студентів відбувається найбільш якісно і усвідомлено в умовах навчальної вокально-хорової освітньої практики, де формується творчо-виконавська співпраця обох сторін. З огляду на це, освітнє середовище функціонує як мотиваційно орієнтована система, в якій відбувається інтеграція професійних знань, що представляє собою найважливішу частину музично-освітньої системи.

Використана література:

1. Біла Н. Л. (2014). Ансамблеве музикування: до сутності поняття. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. *Психолого-педагогічні науки*, 2, 40-46. Ніжин, Україна.
2. Бричок С. Б. Сутність і зміст процесу педагогічної взаємодії особи [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/peddysk / 2007_02/brychoks.pdf.
3. Брянцева Г. В. Особливості педагогічної взаємодії суб'єктів дистанційного навчального процесу [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.bdpu.org/scientific_published/pedagogics_3_2006.
4. Ван Чжун (2015). Подготовка будущих учителей музыки к руководству вокально-ансамблевым музицированием школьников в контексте социализации личности, 1-2 (5-6), 145-155.
5. Готсдинер А. Л. (1993). Музыкальная психология. Москва : “Магистр”, Россия.
6. Кухаренко В. М., Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс : навч. посіб. / [за ред. В. М. Кухаренка]. Харків : НТУ “ХПГ”, “Торсінг”, 2002. 320 с.
7. Либкинд Е. В., Рябикова Н. Е., Чепурин В. А. (2003). Конспект лекции и методические указания к теме по дисциплине “Менеджмент”. Оренбург, Россия.
8. Чжан Лу. (2016). Професійна модель особистості учителя музики – керівника шкільного хору. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, 1, 122-125. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/maed_2016_1_27
9. Мамикіна О. А. (2015). До питання про формування в студентів навичок роботи із шкільними вокальними ансамблями (рукопис). Одеса, Україна.
10. Павленко Іван. (2013). Вокальні ансамблі сучасного побутування (жанрові особливості). *Народознавчі зошити*, 4 (112), 722-726. Україна.
11. Тульчинский Г. Л. (2009). Технология менеджмента в сфере культуры [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://www.countries.ru/library/orgculture/tulchinsky/>

12. Ху Манли. (2016). Основные принципы подготовки руководителя вокального ансамбля в системе высшего музыкально-педагогического образования, 92-97. Balti.
13. Якимчук С. Н. (2003). Методика музичного виховання. Рівне, Україна.

References:

- [1] Bila N. L. (2014). Ansambleve muzykuvannia: do sutnosti poniattia. Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. *Psykhologo-pedahohichni nauky*, 2, 40-46. Nizhyn, Ukraina.
- [2] Brychok S. B. Sutnist i zmist protsesu pedahohichnoi vzaiemodii osoby [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : http://www.nbu.gov.ua/rortal/sos_gum/reddusk / 2007_02/bryshoks.rdf.
- [3] Briantseva H. V. Osoblyvosti pedahohichnoi vzaiemodii subiektiv dystantsiinoho navchalnoho protsesu [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : http://www.bdru.org/ssienti-fis_rublished/redagogics_3_2006.
- [4] Van Chzhun (2015). Podgotovka budushih uchitelej muzyki k rukovodstvu vokalno-ansamblevym muzycirovaniem shkolnikov v kontekste socializacii lichnosti, 1-2 (5-6), 145-155.
- [5] Gotsdiner A. L. (1993). Muzykalnaya psihologiya. Moskva : "Magistr", Rossiya.
- [6] Kukharenko V. M., Rybalko O. V., Syrotenko N. H. Dystantsiine navchannia: Umovy zastosuvannia. Dystantsiinyi kurs : navch. posib. / [za red. V. M. Kukharenka]. Kharkiv : NTU "KhPH, "Torsinh", 2002. 320 s.
- [7] Libkind E. V., Ryabikova N. E., Chepurin V. A. (2003). Konspekt lekci i metodicheskie ukazaniya k teme po discipline "Menedzhment". Orenburg, Rossiya.
- [8] Chzhan Lu. (2016). Profesiina model osobystosti uchytelia muzyky – kerivnyka shkilnoho khoru. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi*, 1, 122-125. Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/maed_2016_1_27
- [9] Mamykina O. A. (2015). Do pytannia pro formuvannia v studentiv navychok roboty iz shkilnymy vokalnymy ansambliamy (rukopys). Odesa, Ukraina.
- [10] Pavlenko Ivan. (2013). Vokalni ansambli suchasnoho pobutuvannia (zhanrovi osoblyvosti). *Narodoznavchi zoshyty*, 4 (112), 722-726. Ukraina.
- [11] Tulchinskij G. L. (2009). Tehnologiya menedzhmenta v sfere kultury [Elektronnyj resurs]. Rezhim dostupa : <http://www.countries.ru/library/orgculture/tulchinsky/>
- [12] Hu Manli. (2016). Osnovnye principy podgotovki rukovodatelya vokalnogo ansamblya v sisteme vysshego muzykalno-pedagogicheskogo obrazovaniya, 92-97. Balti.
- [13] Yakymchuk S. N. (2003). Metodyka muzychnoho vykhovannia. Rivne, Ukraina

САВЧЕНКО-ШЛАПАК Ю. О. Профессиональное становление будущего руководителя вокального ансамбля в условиях музыкально-педагогического образования.

В современной отечественной музыкальной культуре остается актуальной традиция вокального ансамблевого исполнительства, особенно поддерживаемая в последние годы средствами массовой информации и положительно влияющая на музыкальное воспитание молодежи. Занятия студентов в вокальном ансамбле способствуют расширению музыкальной культуры молодых людей, развитию их музыкальных способностей (мелодичного, ритмического, тембрового, гармоничного слуха; вокального голоса; музыкальности в целом), а также воспитывают сценическую культуру, художественный вкус, творческую инициативу и самостоятельность.

В статье определяются критерии качества подготовки будущего специалиста для эффективной реализации его практической деятельности как руководителя детско-юношеского вокального коллектива. Растет потребность в разработке новых концептуальных подходов к профессионально-педагогической трактовке будущего руководителя вокального ансамбля как творческой личности, определяющих развитие характера обучения.

Целью статьи является теоретическое обоснование проблемы профессионального становления и критериев подготовки будущего руководителя вокального ансамбля в условиях музыкально-педагогического образования. Установлено, что организация и функционирование вокального ансамбля будет эффективными, если: будет раскрыта специфика и основные

этапы организации вокального ансамбля; в процессе развития исполнительского мастерства участников будут выявлены и реализованы возможности организации вокального ансамбля; индивидуальные и коллективные формы организации занятий вокального ансамбля будут направлены на развитие исполнительского мастерства каждого участника и всего коллектива в целом; организация репетиционной работы и отчетные выступления будут способствовать достижению намеченной цели в развитии исполнительского мастерства участников вокального ансамбля; реализация индивидуального подхода к воспитанию музыкальных потребностей и способностей будет способствовать эффективному развитию исполнительского мастерства студентов.

Ключевые слова: музыкально-образовательная среда, вокально-хоровая подготовка, коллективное исполнительство, творческое сотрудничество, интеграция профессиональных знаний.

SAVCHENKO-SHLAPAK YU. Professional formation of the future leader of a vocal ensemble in the conditions of music and pedagogical education.

In the modern national music culture the tradition of vocal ensemble performance remains relevant, which is especially supported in recent years by the media and has a positive impact on the musical education of young people. Classes of students in a vocal ensemble contribute to the expansion of musical culture of young people, the development of their musical abilities (melodic, rhythmic, timbre, harmonic hearing; vocal voice; musicality in general), as well as foster stage culture, artistic taste, creative initiative and independence.

The article outlines the criteria for the quality of training a future specialist for the effective implementation of his practical activities as the leader of a children's and youth vocal group. There is a growing need to develop new conceptual approaches to the professional and pedagogical interpretation of the future leader of the vocal ensemble as a creative person, which are crucial in the development of the nature of learning.

The purpose of the article is a theoretical substantiation of the problem of professional formation and the criteria for training the future leader of a vocal ensemble in the conditions of music and pedagogical education. It has been established that the organization and functioning of the vocal ensemble of students will be effective if: the specifics are revealed and the main stages of the organization of the vocal ensemble are developed as a means of organizing the performing skills of students; in the process of developing students' performing skills, the possibilities of organizing a vocal ensemble will be identified and implemented; individual and collective forms of organizing the lessons of a vocal ensemble will be aimed at developing the performing skills of each student and the entire team as a whole; the organization of rehearsal work and reporting performances will contribute to the achievement of the designated goal in the development of the performing skills of the participants of the vocal ensemble; implementation of an individual approach to the education of students' musical needs and abilities will contribute to the effective development of students' vocal performance skills.

Keywords: *musical and educational environment, vocal and choral training, collective performance, creative cooperation, integration of professional knowledge.*